

Sygn. akt II CSK 5/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku A.B.
przy uczestnictwie Lokalnego [...] w P., A.W. i A.W.
o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 maja 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania Lokalnego [...] w P.
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt IV Ca [...] /17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14 czerwca 2017 r. Sąd Okręgowy w P. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 września 2016 r. i zatwierdził uchylenie się wnioskodawczynie A.B. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po C.K. zmarłym w dniu 15 marca 2013 r. W motywach rozstrzygnięcia wyjaśnił, że prawidłowo ustalone fakty zostały częściowo błędnie ocenione przez Sąd Rejonowy pod kątem stosowanego prawa materialnego. Stwierdził, że wnioskodawczynie nie wiedziała o długach swojego zmarłego brata i podjęła racjonalne i staranne działania celem sprawdzenia, czy spadkodawca nie posiadał zadłużenia. Zaznaczył Sąd, że po śmierci spadkodawcy w pierwszej kolejności sprawdziła, czy nie był on zadłużony w Miejskim Zakładzie Gospodarki Mieszkaniowej w P., skoro w lokalu należącym do jego zasobów mieszkał od 2007 r., analogicznego sprawdzenia dokonała w E[...].

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestnika postępowania Lokalne [...] w P. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ okoliczności faktyczne sprawy nie dają podstawy do zastosowania art. 1019 § 2 k.c. Podniósł, że w jego ocenie brak wiedzy wnioskodawczynie o długach spadkowych wynika z lekkomyślności, ponieważ proste zestawienie faktów dotyczących trybu życia C.K. daje pewność, co do istnienia długów spadkowych, a wiedza ta była wystarczająca dla osoby racjonalnie oceniającej sytuację, by w ustawowym terminie złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez

powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Natomiast skarżący przedstawiając, jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (por. m.in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100 i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została, wyżej zdefiniowana, przesłanka oczywistej zasadności skargi.

Zgodnie z art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c. podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że o błędzie takim można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności spadkobiercy, czy też inaczej rzecz ujmując, jest on usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. Stwierdzenie, że spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od niego wymagać. Odnosi się to do sprecyzowanych czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć, zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę żadnych czynności, wskazane jest określenie, jakich działań, w okolicznościach danej sprawy, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego wymagać, ponieważ doprowadziłoby

do uniknięcia błędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 77/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 86 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2017 r., IV CSK 28/17, nie publ., i z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 172/12, MoP 2013, nr 10, s. 51).

Podkreślenia wymaga, że w tego rodzaju sprawach istotne znaczenie dla kwalifikacji, czy spadkobierca nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie pod wpływem błędu, ma dokonanie uprzedniej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, będących podstawą ustaleń faktycznych, a więc kwestie usuwające się spod kontroli sądu kasacyjnego (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Istota zarzutów, z którymi skarżący wiąże jej oczywistą zasadność polega na zakwestionowaniu poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych i oceny dowodów, z których wynika, że wnioskodawczyni nie wiedziała o długach swojego zmarłego brata i podjęła racjonalne i staranne działania celem sprawdzenia, czy spadkodawca nie posiadał zadłużenia. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pomija, że długi spadkowe były związane z lokalem mieszkalnym, który spadkodawca opuścił sześć lat przed swoją śmiercią, a wnioskodawczyni dokonała sprawdzenia zadłużeń związanych z lokalem zajmowanym przez spadkodawcę przed śmiercią. Przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że nie dokonanie sprawdzenia zadłużeń spoczywających na spadkodawcy w związku z zajmowaniem lokalu, z którego został eksmitowany sześć lat przed śmiercią, przy uwzględnieniu przeciętnego stanu świadomości społeczeństwa i okoliczności sprawy będącej przedmiotem rozpoznania Sądu Okręgowego, nie spełniają przesłanki oczywistej zasadności skargi.

Ubocznie zauważenia wymaga, że ustawą z dnia 20 marca 2015r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2015r., poz. 539) wyeliminowano z prawa spadkowego fikcję prawną prostego przyjęcia spadku stosowanej, gdy spadkodawca nie złożył w wyznaczonym terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Od 18 października 2015 r. zasadą jest w takich sytuacjach przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 k.c.). Motywacją nowelizacji było uznanie, że dotychczasowe rozwiązania nie chronią należycie spadkobierców przed niespodziewaną odpowiedzialnością za długi spadkowe przewyższające wartość aktywów spadkowych, co wymaga ingerencji

ustawodawcy celem uwzględnienia i sprawiedliwego zrównoważenia przeciwstawnych racji i interesów wierzycieli spadkowych oraz spadkobierców (Sejm VII Kadencji, nr druku 2707).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Sąd Najwyższy nie rozstrzygał o kosztach postępowania kasacyjnego wnioskodawczynie w skardze kasacyjnej złożyła bowiem wniosek o zasądzenie kosztów, wyłącznie w przypadku przyjęcia skargi do rozpoznania i jej oddalenia.

aj

ał